

BAŞLARKEN

Romalılar, –Anadolu’yu MÖ 189 yılında işgal ettikleri düşünüldüğünde–, Anadolu’da ve Balkanlarda 1642 yıl hükmettiler; eğer Nova Roma’nın, yani bizim İstanbul dediğimiz kentin başkent yapıldığı 330 yılını esas alacak olursak, 11 yüz yıl (1123 yıl) hüküm sürdüler. İster Anadolu’nun işgalini, ister Nova Roma’nın başkent yapılmasını esas alalım, elinizdeki kitapta inceleyecek olduğumuz devlet, tarihin gelmiş geçmiş en uzun ömürlü devletidir. Yerini, 620 yıl hüküm süren, tarihin gelmiş geçmiş en uzun ömürlü hanedanına bırakmıştır.

Roma imparatorluğu, günümüzden 560 yıl önce, Fatih Sultan Mehmet’in İstanbul’u Fethi ile tarih sahnesinden silindi. Ne var ki üzerinden yüzyıllar geçmesine rağmen izleri silinmedi. Bir yandan Hıristiyanlığın biçimlendirilmesinin sorumluluğunu taşıyor, diğer yandan geride dile getirilmesi gereken birçok değerli tarih tecrübesi bıraktı. Her alanda bıraktığı derin izler sayesinde, hayaleti zihinlerde dolaşiyor. Yirmi birinci yüzyılda tırmanmakta olduğu açıkça görülen *küresel tekinsizleşme* ve giderek artmakta olan küresel kargaşa ortamında, siyasi analizler yapanlar tarafından Roma imparatorluğunun ortaya koyduğu tarih tecrübesine epey atıfta bulunulacak gibi görünüyor.

Roma’nın tarihsel egemenlik sahasında, çöküşüne paralel gelişen Osmanlı egemenliğinin ortaya çıkışının nedenine, nasılına odaklandığımızda, gelecek üzerinde tutarlı analizler yapmak için sağlam aletlere sahip olacağımızı düşünerek elinizdeki araştırmamızı yayına hazırladık. Batı dünyasından yayınlanan gelecek üzerine kaleme alınmış gösterişli analizleri, Osmanlı’nın benzersiz yükselişinin üzerinde hiç durmadıkları için tutarlılıktan uzak buluyoruz. Batılı analistlerin, –

makalelerinin satır aralarını incelediğimizde—, küresel egemenliği sürdürmek için Roma imparatorluk politikalarını örnek almayı ilke olarak benimsedikleri sonucuna varıyoruz. Dünya kamuoyunun algısını yönetmek, işleri yolunda gibi göstermek için sarf edilen popülist-hümanist demeçlere kimse aldanmasın.

Kendini, bir zamanlar ait olmak için can attığı Doğudan ayıran Batı dünyası, Müslümanlar karşısında gerilemenin nedenlerini İstanbul merkezli Ortodoks Roma'ya yıkıyor ve kendi rolünü sorgulamaktan kaçınıyor. Onlara göre Ortodokslar, bağnaz oldukları için bilimin, teknolojinin ve topyekûn uygarlığın nimetlerinden en geç ve en az yararlanabilmiş olan Hıristiyan halklardır. Ülkemizde de Osmanlı devletinin, Roma imparatorluğunun boşluğunu doldururken, kurumlarını da benimsediğini öne sürenler var. Öyle ki bu çevreler, Osmanlı yönetim anlayışının özgün yanlarını göremiyorlar. Topu topu 200 çadırdaki yaşayan göçebelerin, üç kıtada hüküm sürmüş bir devlete dönüşmesini vurguluyorlar ama bunun nasıl olup da mümkün olabildiğini sorgulamıyorlar. Sözün tam sırası gelince reklama giren medyatik tartışma programlarındaki gibi davranıyorlar.

Bu can alıcı konu, bu zamana kadar inceleme fırsatı bulduğumuz 30-40 kadar kaynak eserde de yer almıyor. Bu yüzden olaylar, bir aksiyon filmi gibi biliniyor ama nedensellik ilişkileri kurcalanmıyor. Sadece politikada kötü örnekleri anlatılırken Bizans geleneğine vurgu yapılıyor. Nitekim biz de konuya biraz sonra aynı noktadan giriş yapacağız.

Diğer yandan, Batı dünyasında, tarih ve uygarlığı baştan sona Hint-Avrupalıların başarısı olarak sunmak isteyen Batılı tarihçilerin nazarında Roma imparatorluğu çok önemli bir unsurdur. Çünkü ellerinde, 16. yüzyıldan geride, eski çağlar tarihi ile ilgili bir başka örnek yok. Roma tarihini incelemiş

olanların, Romalıların, uygarlık kurmak şöyle dursun, ağır insanlık suçlarıyla dolu bir tarihe sahip olduğunu fark etmiş olmalıdır. Roma tarihi sistematik vahşetin sergilendiği bir tarihtir. Çok küçük bir azınlığın çok büyük bir çoğunluğa hükmetmesinin yol ve yöntemlerinin sergilendiği bir tarihtir. Batılı bir tarihçinin deyişiyle, Roma' da hiçbir şey üretilmemiştir, sadece tüketilmiştir. Romalı egemenler, amacı sadece köle toplamak olan sayısız haksız savaşa girişmişlerdir. Kendilerine silah çekmeyen masum insanları, yaşlı, kadın, çocuk demeden katlederek, bin yıldan fazla süren vahşet sergilemek suretiyle egemenliklerini ayakta tutmuşlardır.

Roma bizim cephemizden de hala canlı tarafları olan bir gerçeklik. Bilindiği üzere, ülkemizde Fener Patrikhanesi'nin sinsi siyasi hesapları üzerinde tartışmalar güncelliğini hep koruyor. Bu bağlamda, Ortodoksluğun politikadan ayrı düşünülebilmesinin mümkün olup olmadığını, yapısının buna uygun düşüp düşmediğini de bilmek gerekiyor. Medyada Ortodoksluğun sadece bir din yorumu ya da Hıristiyanlıkta bir mezhep gibi gösterilmesi tarihin ortaya koyduğu gerçeklerle örtüşmüyor. Çünkü Ortodoks ülkelerde din devletten ayrı düşünülecek olursa, geride Ortodoksluk namına çok az şey kalır. Kitabın bu konuya da biraz ışık tuttuğuna inanıyoruz. Sadece Ortodoksluğun değil, bütünüyle Hıristiyanlığın, stratejik ilgi ve kaygılarla politikanın sorunlarıyla ve çıkarlarla nasıl uyumlu hale getirildiğinin, mezhep ayrılıklarının nasıl kemikleştığının ipuçlarına da kitapta yer verilmiştir.

Kitabın yazarı, iktidar olabilmek için kendi halkının düşmanlarından medet umanlar hakkında sürdürmekte olduğu araştırmaları sırasında Roma tarihine takıldı. Nitekim 1204'deki 4. Haçlı Seferi, kendi halkına iktidar olabilmek için, kendi halkının düşmanlarından medet umanların, ülkesine

hazırladığı kötü günler hakkında en güzel örnektir. Daha sonra Paleolog ve Kantakuzen aileleri arasında süren iktidar kavgasında iki tarafın da Türklerden destek araması kitapta yer alan diğer bir önemli konudur. Kitabın ilk bölümlerinde Osmanlı'dan söz etmeden Osmanlı yükselişinin nasıl mümkün olduğunu, zeminin nasıl hazırlandığını anlatmayı deneyeceğiz.

Benzer şekilde, Fetret Devri'ni sona erdiren 1. Mehmet de kardeşi Musa Çelebi'yi yenebilmek için üç kez üst üste imparatorlardan yardım ve fiili destek gördü. Fakat kendi halkının düşmanlarının desteğini kabul etmenin bir başka örneği olduğu halde, iki ülke arasındaki toplumsal ve kültürel zindelik farkı yüzünden kazançlı çıkan yine Osmanlı devleti oldu. Kitapta bu gibi konularla ilgili değerlendirmeleri de bulabilirsiniz.

Tarih bütüncül bilginin üçüncü ayağıdır. Yazar Roma tarihi uzmanı değildir, tarihçi de değildir. Ama tarih bilgisinin, edebiyat gibi, matematik gibi her alanda gerekli bilgilerden olduğuna inanır; hayatı boyunca buna göre donanım kazanmaya çalışmış bir kişidir. Yukarıda belirtilen konu üzerinde araştırma yaparken, Roma tarihiyle ilgili bulgularını da yayınlamakta fayda görmüştür. Nedeni kitap okunduktan sonra daha kolay anlaşılabilir.

Kitabın anlatım tarzında olaylar merkezde yer alır. İsimler geri plandadır. Birçok yerde olayın kahramanı düşünce ve eylemiyle tanıtılır ama adından pek söz edilmez. Dikkatin olayların akışından başka taraflara kaymaması için pek çok isim anılmadan geçilmiştir. Bunu bir eksiklik olarak görmeyeceğinizi umuyoruz. Okuyucuyu, ayrıntıya boğmadan, tarihin akışına nedensellik zinciri kurarak odaklamak adına düşünülmüş bir çaredir. Bunun yanında, konuya meraklı olanlar, Kaynakça bölümünde belirtilen kitapları inceleyebilirler.

Saygılarımla, 2014, Bursa